Број 15 У Новом Саду, у четвртак 22. јануара (4. фебруара) 1909. Година XLIV

»Застава« излази сваки дан двапут а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот од сваке врсте оваких ситних слова,

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново!

XIV.

Из Будим-Пеште јављају како су се страшно узрујали самосталци. Бечки адвокат др. Хофмокл изјавио је у „Новој Слободној Преси“, како он у име радикала ради код министра спољних послова, да краљ обустави парницу против оних који су оптужени због велеиздаје.

Самосталци говоре да то њима није никако мило. Они хоће да буде парница, па нек се покаже: ко је крив. И Хрвати из коалиције одобравају им.

А видите, таман тако мисле и радикали. Дакле једва се једном у једном питању слажемо. Нек се покаже да је оптужба на кривом путу, а не оптужници.

Добро, добро, ал шта је оно са др. Хофмоклом? Откуд он долази да у име радикала ради на томе, да се обустави парница?!

А знате ли, молим вас, ко је тај Хофмокл? То је адвокат самостала и неких Хрвата из српско-хрватске коалиције. Он је по њиховом овлаштењу тужио Настића због неких преступа. То тај господин и сам признаје; то не поричу ни они.

Па шта мислите: Зашто баш тај господин изјављује да су га на нешто овластили радикали? Радикали нису, и ми питамо: Ко га је онда овластио, да у име радикала иде министру спољних послова?

Знате шта господо из хрватско-српске коалиције?! Радите и ви и ваш др. Хофмокл што год хоћете, само маните радикале на миру.

Ко вас и ваше ситне смицалице познаје, ко зна ваш детињи начин политике, тај је на чисто и с овим. Ви сте сигурно мислили: Радикали се обично насмеју у себи над свима подметањима, па и не кажу ништа у јавности. Гадно им је. Овога пута је некако, не знам ни сам зашто, „Застава“ ипак оповргла. Изволте отићи до вашег заступника г. Хофмокла и казати му, да сте се овог пута преварили у рачуну.

А кад буде време — чућете коју више.

* * *

Прекјуче су се разговарали и договарали у Бечу наш министар председник Векерле и аустријски министар-председник Бинерт.

А и јесу у шкрипу. Бинерт је казао у аустријском одбору, да Угарска нема већа права на Босну и Херцеговину од Аустрије и да Угарска неће добити те две покрајине Министар Бинерт је морао тако говорити, иначе не би у Аустрији никако пристали на предлог о анексији.

Но ево дана доћи ће предлог о анексији пред одбором угарског сабора. И тамо ће морати министар-председник Векерле да доказује, да Угарска има права на Босну и Херцеговину и да ће Босна и Херцеговина припасти само Угарској. Ако тако не каже зло И ако не побија аустријског министра председника — још горе.

И сад су се њих двоје договарали како ће изаћи из овог шкрипа Нису нашли излаза. Напослетку су отишли министру спољних послова Ерталу. Он је заплео, он нека каже како да се расплете.

А Ерентал кажу да је казао министру Бинерту: Добро сте казали да Угарска неће добити Босну и Херцеговину. Сад ће у Аустрији изгласати закон о анексији.

После се окренуо Векерлу и рече му: Само ви слободно кажите да ће Угарска добити Босну и Херцеговину. Онда ће сигурно и у Угарској изгласати закон о анексији

— Ама за бога, кукају обоје у један глас: Ако тако говоримо, неће веровати и неће изгласати ни тамо ни овамо.

Ерентал се само насмеја. Ни бриге вас! Само ви кажите. Да то говорите неуким људима, било би зло; ти би мислили: Хоће да нас преваре. С неукима је доста тешко; Јер ти се боје преваре. Али са људима ученима, са посланицима, са дипломатама, лако је. Ти су сувише уображени у своју памет. Ти верују све. Дакле само ви останте као до сад. Они у Аустрији вероваће да ћемо обманути Угарску, а они у Угарској вероваће, да ћемо обманути Аустрију. Ни бриге вас, само ви кажите....

И, верујте, казаће.

Нове обеде.

Они, који се дали на прогањање Срба и оптужили школу и цркву српску као велеиздајничке и револуционарне установе — не одмарају се од свога посла. Они још увек раде Оптужили су сав народ српски у Хрватској и Славонији због велеиздаје А педесет и троје њих, као „главни кривци“ предложени су на смрт.

Но то још није доста Комисија за лов „велеиздајничких“ Срба пронашла је, благодарећи својим вазда верним Франковачким денунцијантима нове „велеиздајнике“ који ће као и оно 53 бити предложени на смрт.

Денунцијанти су јавили: У селу Црепелишту крај Петриње светила се богојављенска водица И Срби сељаци викали су том приликом: „да живи краљ Петар, да живи Србија!“ И претили су Хрватима, да ће их све поубијати, а градском начелнику да ће ножевима извадити — џигерицу.

Затим су јавили денунцијанти, да је пре неки дан дошао у Костајницу у апотеку један ветеринарски ђак Србин Драгојловић и купио у апотеци 1 килу клоркалија. А клоркалиј кад се смеша са неким стварима даје кажу, неко врло експлозивно средство, да је — бомбе. — Апотекар није био код куће, а тај клоркалиј продао је Драгојловићу његов пријатељ апотекарски помоћник. Кад се апотекар вратио, запрепастио се кад је видео, да му фали толико клоркалија. и пријавио ствар суду. — Драгојловић је одмах ухваћен и затворен И признао је, да он и његов друг, студент филозофије Кокановић, Србин из Босне, имали већ две стотине килаа експлозивног материјала, с којим су намеравали лићи у ваздух Марков трг у Загребу (су су банови двори, саборница и неке друге службене зграде) и ерарске зграде у Босне. Ухваћен је и затворен и Кокановић а истрага против њих већ се води.

Још су денунцијанти обедили Србе, да хоће да потплате сведоке у велеиздајничкој парници. Та је клевета већ била једанпут набачена. али јој се, разуме се, није поверовало. Но денунцијанти су видили, како многи сведоци поричу, да су казали оно, што им државни одветник у оптужници против Срба подмеће. Рекли су да ће се заклети, да они нису казали оно, што им се подмеће. И замолили су бански сто, да их узме у заштиту од злонамерних лажи оптужнице државног одветника.

Сад су денунцијанти увидели, како се може од ове клевете лепо живети, и оптужују поново Србе, да хоће да подмите сведоке. — Кажу, да је у „неком“ месту новоградишког среза говорио са амвона „неки“ српски свештеник: Да сведоци у „велеиздајничкој“ парници треба да оповову своје исказе. И ко то не уради, тај је издајник српске ствари.

Тај новоградишки срез још ће се прославити. И изићи ће на глас као неки рај денунцијената и изнуђивача. Пре врло кратког времена донели смо, како се у томе срезу пишу писма појединим имућнијим Србима и у писмима се тражи од њих по две, три, четири хиљаде круна, да оставе на то и то место. А ако то не учине, оптужиће их изнуђивачи и денунцијанти као велеиздајнике и револуционарце. „А нас у Загребу позна у“, претили су они. Ко све ове нове клевете и денунцијације не ће помоћи Оне само показују, како се боје они, који се дали на прогањање Срба, да је у оптужници мало оптужног материјала, а сувише незнања, извртања и клевета. Па би радо били, да се ухвате још за коју клевету, не би ли их та спасла.

Али ће се у томе преварити.

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска.

Бугарски народ против рата.

О расположењу бугарског народа за рат софиска „Камбана“ пише ово: „Народ се силно уплашио од могућности рата. Чујемо на све стране: „Ако је за паре, нека влада да. Ако смо плаћали 20 плаћаћемо 40 драге воље, само рата да нема!“ И то нису појединачни гласови, но тако мисли 90 од сто народа“.

Предлог Русије у турско-бугарском спору.

У спору Турске са Бугарском Русија је изненадила и њих и велике силе својим предлогом, који је поднела у исто време и Турској и Бугарској. Да би се турско бугарски спор што брже и лакше решио, Русија хоће да им притекне у помоћ. Она им поднаша свој предлог, чија је садржина, по извештају петроградске брзојавне агентуре, у главном ово: Познато је, да је Турска у смислу уговора од 1882 г. дужна да кроз дуги низ година плаћа Русији ратну отштету. Како је Бугарска вољна да плати Турској 82 милијона франака, то Русија, којој Турска дугује много већу своту, нуди, да она плати ону отштету за Бугарску. Бугарска би на тај начин дуговала Русији 82 милијона франака, а Русија при томе зајму неће тражити ни надзора, ни нарочитих јамчевина, без којих би Бугарска данас тешко добила у зајам ову своту на европској новчаној пијаци. С друге пак стране предлаже Русија, да Турска, која своју штету цени више од 82 милијона франака, закључи са Русијом уговор, по коме би јој се захтеву потпуно удовољило годишњим отплатама или исплатом главнице, која одговара тим отплатама, а које би Бугарска плаћала Русији за зајам од 82 милијона. Тај финансијски посао руска државна благајна дакле могла би да изврши без икакве своје материјалне штете, јер онај вишак, што тражи Турска, покрио би се из камата, које ће Русији плаћати Бугарска.

Утисак руског предлога.

Руски предлог учинио је најповољнији утисак у Софији. Бугари га с радошћу прихваћају. Турска на предлог Русије још није одговорила, а шта ће на њ' одговорити, о томе има двојако мишљење. Једни држе, ослањајући се на вести из Петрограда и Париза, да ће и Турска прихватати тај предлог; док други, по бечким вестима, држе, да ће га Турска одбити. Од великих сила, Енглеска и Француска радосно су поздравиле предлог Русије, а по најновијим вестима пристала је на њ' и Италија У бечким пак

дипломатским круговима, како јављају бечки листови, врло су изненађени тим руским предлогом и сматрају га новијим лукавством руског министра Извољског. Сматрају, да му је сврха, да њиме Русија успостави свој углед на Балкану и учврсти га код јужнословенских народа, да за то не поднесе ни најмање материјалне жртве. У Бечу неће да пристачу на руски предлог, а надају се, да неће престати ни Немачка па ни Турска.

Заједнички поступак великих сила.

О заједничком поступку великих сила у турско бугарском спору јављају, да је сада услед већ саопћеног руског предлога постао потпуно беспредметан. Многи држе, да га велике силе неће ни предузимати. Ну новије вести из Софије јављају, да су велике силе јуче изнова опомениле и Турску и Бугарску, да одустану од даљих ратних припрема.

Да ли баш због угља?

Јуче су сви страни листови донели вест, да је турска флота, која је била усидрена код Солуна, отпловила за Цариград — Турски листови су међутим дан пре писали, како ће још читав месец дана остати код Солуна. — Дакле, док се не реши бугарско турски спор. Данашње пак вести потврђују, да је турска флота заиста отпловила испод Солуна — али се већ и вратила. — Кажу: нестало јој угља! И сви европски листови, нарочито бечки, тешке се и у верују, да је тако. Та нису људи гледали пре поласка, колико имају угља, — или су здраво ложили. Хајде, видећемо је ли тако.

Ратне спреме Србије.

Из Београда јављају „Будапештској Хирлапу, да је српско војно министарство код енглеских и француских творница оружја наручило 2 стотине машинских пушака. Пушке им морају послати за најкраће време. Окружна и среска представништва у Србији закључили су, да о своме трошку поруче по две машинске пушке за овај пук, који се регрутује из њихова среза. Српска влада ће ускоро купити већу количину коња у Русији.

Положај у Аустрији.

Један аустријски политичар изнео је дописнику „Пестер Лојда“ намере аустријске владе за решење језичнога спора и за новом поделом окружја и окружних судова у Чешкој. Према изјави тога политичара намерава аустријска влада да уведе у чешким судовима једнојезично немачко, једнојезично чешко и двојезично судовање. Да се то што тачније одреди према становницима појединих окружја, намерава је аустријска влада, да одреди нову поделу окружја и окружних судова. Окружни судови повећаће се од 224 на 238. У 95 њих уредоваће се у немачком језику, у 138 чешким језиком а у 5 у обадва језика. Политичких окружја биће од сада 115. Од нових 20 отпашће 10 на чешки уредовни језик [illegible] немачки а у 4 биће [illegible] обадва језика. Оз[illegible] уредовни[illegible] нова подела окружја и [illegible] окружних судова и језичне [illegible] одредба основана је на б[illegible]ојном односу Чеха и Немаца у Чешкој и по њима долази тај однос као 62 према 38. Осим тога намерава аустријска влада, да одреди законом, да сваки Чех и Немац имаде права у Чешкој, да судовима молбе и остале поднеске у језику, који је његов матерински језик. Суд је дужан да му на том истом језику одговара, а исто тако да се у том језику води судска расправа. Стога ће се настојати, да код једнојезичних судова буде и таквих чиновника, који су вешти и другом језику. Зато ће се нарочито награђивати посебном наградом од 3 до 500 круна. А подмладак, који се буде од сада одавао судачкој струци и службовању код чешких политичких области добиће стипендије, да изучи осим свога и други у Чешкој службени језик. — Унутрашњи службени језик биће до сада у Чешкој само немачки језик, а од сада ће имати и чешки језик. И то само у чисто чешким котаревима. А у службеном послу са централним врховним властима остаје и даље немачки као једини службени језик.

Премда се овим новим законским нацртом аустријског министар тза поправља нешто она велика неправда, која је у језичној употреби у Чешкој до сада владала, — она је још врло далеко од тога, да буде праведна за Чехе. Чеси не ће прихватити тај школски нацрт а осим клерикалне чешке странке, све ће остале чешке странке повести опструкцију у аустријском парламенту против тога нацрта. Говори се, да ту опструкција није баш толико управљена против новог језичног законског предлога аустријскога министарства него против чешких Немаца. Они су у чешком земаљском сабору спречали рад сабора чешком опструкцијом, а сад хоће чешки заступници у државном сабору да им врате мало за драго. Но ти гласови нису оправдани, јер Чеси имају много разлога да не буду задовољни са новим језичним уређењем у Чешкој.

Из јапанске скупштине.

У прошли понедељак говорио је у јапанском доњем дому о спољашњим односима Јапана јапански министар спољашњих послова барон Комура. Говор министра Комуре трајао је врло дуго. У своме говору споменуо је он, да се узда, да протујапански предлози у Калифорнији (у Америци) неће довести до међународних заплета. — Осећање праведности у Америчана неће то допустити (Та закон један законски предлог донешен је у Калифорнији оних дана, који је упућен у првом реду против Јапанаца, а којим се забрањује странцима, да не могу у Калифорнији купити земљу). Што се тиче спољних односа са Немачком, министар Комура споменуо је са задовољством говор немачког државног канцелара кнеза Билова у немачком парламенту. У том говору је јасно истакнута тежња Немачке за споразумним радом с Јапаном на далеком истоку. Односи савез са Енглеском означио је Комура као врло повољан и од великога значаја. Он ће много допринети да се очува мир и правилан развитак у Источној Азији учврсти и осигура. Прелазећи на спољашње односе са Русијом, рекао је барон Комура, да они постају све срдачнији услед свесног тачног вршења уговорених дужности обе државе и миролубиве политике влада обих држава. Што се тиче односа са Кинеском, споменуо је Комура да они постају све срдачнији. Са великим симпатијама прати Јапан нове реформе у кинеском царству. Препорна питања између обих држава решена су узајамним попуштањем на велико задовољство обих суседних држава, а уз мало добре воље решиће се и сва остала препорна питања која до данас нису могла бити решена. — У кратко завршио је министар Комура политика Јапана иде за што јачим учвршћењем и осигурањем мира међу свију држава, а осим тога за што већим напредовањем јапанскога народа.

Препредене варалице.

Полиција из Игала (код Капошвара ушла је недавно у трг једном варалачком друштву у које је уплетено до двадесет села. Становници тих села су већином осигурали своје куће код осигурачког друштва у Капошвару те их запалили и тако дошли до лепог новца и лепих кућа. Ово своје недело су вршили тако што су своје кућице које нису вредиле две три стотине круна, осигурали на две три и више хиљада круна те су сигурацију плаћали редовно пет до шест мосеци а затим их потпалили, и отштету од осигурације примили. Ово је осигурачком друштву код којег су били осигурани, пало у очи, те пријаве полицијским властима ове чудне муштерије. Но куће су гореле и даље и осигурачко друштво је непрестано штету плаћало напослетку полиција из Игала дозна да сељаци у споразуму са агентима осигуравају куће на више него што вреде, и да касније сами запале кров од куће и кућа изгори, а остали сељаци већ знају шта је те неће да иду да гасе да комшији нечине штете. Игалска полиција је овај случај пријавила капошварском суду, који је против агената и осигураних почео кривичну истрагу.

Убили га војници.

Јављају из Сегедина, да су на државном друму јуче изјутра наишли на једна кола у којима је седео убијен Феди Иштван земљоделац из Атокохаза. Полицијски капетан Темешвари одмах почне трагати за убицама, и сазна да су танад којима је Феди убијен, из Манлихерке, и да су убице војници Тот Хадрапач Шандор каплар и Павле Сировица који су са Манлихеркама и оштрим патронама утекли из касарне Св[illegible]. Храна и новац су нађени код убијеног.

Затрпано село.

Јављају из Техерана да је једна велика гомила одрушене земље затрпала мароканско село Романа, које било на једној узбрдици. Ово се десило тако што се брдо до кога је Романа била затресло, услед земљотреса, и тако се један комад брда одронио и катастрофа догодила. Становници су још за времена чули како брдо тутњи те су из својих станова изашли, али умаћи нису могли јер се набрзо комад земље са стенама на њих сурвао и тако их затрпао. Мисли се да су сви становници Романа затрпани.

Годишњица смрти португалског краља.

У прошли понедељак навршило се годину дан, од како је убијен од револуционираца португалски краљ Карлос и престоловаследник. Све странке у Португалској споразумеле су се недавно, да неће на дан годишњи краљеве погибије приредити никаквих демонстрација ни револуционарних исказа. Тај се закључак и одржао. По целој земљи владао је тога дана мир, а у многим градовима одржала се служба божја за покој погинулога краља и краљевића.

Оџачарски штрајк.

Како јављају из Беча, закључили су оџачарски помоћници свију аустријских градова, осим Инсбрука, да ће идуће недеље ступити у штрајк.

Смртне осуде у Француској

Јављају из Париза, да је претседник француске републике Фалијер потврдио у суботу 23 смртне пресуде, које су прогласили разни француски поротни судови. Многе од тих пресуда проглашене су још пре две три г дине. Они, који су на смрт осуђени погубиће се јавно.

Време.

Према телеграфском извештају од 3 фебруара може се очекивати променљиво, на више места кише.

Брзојави „Застави“.

Стигли 21. јануара.

Политичке прилике.

Будимпешта. Бан је јутрос саветовао се са министром председником и министром Јосиповићем. С њим је био и Миксић. У сабору је министар-председник одговорио на интерпелацију о анексији. Рекао је, да се не слаже са схватањем аустријског министра председника у том погледу.

Туча у аустријском сабору.

Беч. Министар председник поднео је сабору законски предлог о језику. Били су бурни призори. Хришћанске социјалисте и чешки радикали побише се.

Одговорни уредник
Константин Вранковић

Продаја трговине!

Услед порушеног здравља продаје се на гласу шпецерајска, колонијална и боје трговина у вароши, највећем српском месту у Банату уз повољне услове.

Озбиљни купци нека изволе на администрацију под знаком „БУДУЋНОСТ“ обратати.

58 3—

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.